Norman Károly

A vitorlázórepülő földet érése

A pilóta izzadt tenyérrel szorongatta a botkormányt. Ujjait néha meglazította a görcsben, óvatosan megkísérelte megváltoztatni kínos tartását a kényelmetlen ejtőernyő előtt, a hevederek szorításában. Nemigen fészkelődhetett. Alig tíz perce még a fényességes felhők magasában suhant, s teli volt önbizalommal; pillanatnyilag pedig kövér izzadtság csorgott háta vályújában, a földfelszíntől alig százötven méternyire, ha igazat mutat a magasságmérő. De itt valószínűleg magasabban van a talaj. A falu felett oszladozó felhőösszeállás, a házak egészen kevés, vékony kis meleget lehelnek, s ebben a felfelé szivárgó mozdulatlanságban súlyosan, darabosan kínlódik a nagy madár, agya helyén egy ember ül. A variométer nullát mutat, ami azt jelenti, hogy a gép nem merül; de ez nem igaz, mivel a levegő vagy a gép minden szabálytalan mozdulata, minden kis megcsúszás métereket farag le a magasságból, s hiába áll a variométer a körözés nagy részében nullán. Most elválik a meleg levegő a házaktól, s könnyedén fölfelé szökken; a gépet megrázza, a variométer tűje felugrik, majd végleg megállapodik az egy méteres merülés értékén. A pilóta kényelmesen kinyújtózik; beszüntette a hiábavaló küzdelmet, s most csak egyetlen feladata van: a legnagyobb összpontosítással végre kell hajtania a leszállást.

Mindezt növekvő figyelem kíséri végig a faluból. Szíjas, lőporszemcsés arcok fordulnak az égnek, a kívülálló derűs és izgatott érdeklődésével; megfeszülnek a szikkadt nyakak izmai. A sűrű verejtékillatban megpihenő kapások inge lassan szárad. Ideje lélegzetet venni. Az összesűrűsödött felhőkből végül mégsem esett az eső, és így felesleges volt a sietség azzal a kapálással, amelyet még a sár előtt el akartak végezni. Mindjárt újra tűz a nap.

– Mondom, hogy lejön!

– Á, majd fog egy szelet, ezekben nincs motor, mégis elszállnak.

– De ha látom, hogy lejjebb van!

– Lejjebb van tényleg! Odanézzetek! Lezuhan! Jézusom, hogy jön lefele!

– Oda esik, a domb mögé, a lucernásba! Én megnézem!

– Hát...

És sietnek, szaladnak, pedig a gép nem is az első, hanem a második domb mögött van, vagy két kilométernyire. A villanydrót fölött zúg át,

meredeken közelíti a földet, majd kereken hozzásimul, és az enyhe lejtőnek fölfelé már gurul, féklapjait visszacsukva. Kis zötykölődés után megáll, szárnyát lassan félrebillenti, és hatalmasan, súlyosan pihen. Aztán csillogó plexibuborékja felemelkedik, és kikecmereg belőle a pilóta. Csapzott, kissé sápadt fiatalember, naptól szabálytalanul leégett arccal, átizzadt trikóját rövidnadrágjába tűri. Visszahajol a kabinba, valamit kapcsol, majd a kabin szélére ül, mint valami fürdőkádra. Fejét kicsit lógatja, arcán közöny, csalódás és fáradtság: órák kínlódása véget ért a lucernában. Aztán valahova az ejtőernyő mögé kotor, matat, majd néhány tárgyat, fényképezőgépet, vászonsapkát, térképet gyömöszöl oda.

Ekkor ér ki a házak közül az első ember. Egy pillanatra megtorpan, de azonnal észreveszi a gépet a kis lucernaföld végében. Meglassult, óvatos léptekkel közeledik a mezőn át, majd amikor vagy öten utolérik, felbátorodva sietnek, s most itt állnak a fehér tárgy mellett, amelyről az előbb még az sem volt bizonyos, hogy nem madár.

Közelről nézve minden módon más, mint amilyennek lentről gondolták. Meglepően nagy. Harminc lépés, amíg az egyik szárnyvégétől a másikig elér az ember. Meglepően kicsi. Mindössze köldökig ér. Megrendítően sima, elől, ahol minden emlék szerint légcsavar szokott lenni egy gépen. A szárnya tövében támaszkodik a pilóta, csüggedésnek nyoma sincs rajta: jóindulatú fölényesség, szűkre szabott és kissé keménynek szánt mosoly. Veszélyes ember, félelem nélküli és titokzatos. Nemcsak messziről jött, hanem fentről is, leszállott hozzájuk az égből. Jutalom, ünnep a hétköznapban, s ezzel teljesen tisztában van.

A figyelemnek először a repülőgépre kell irányulnia, mert azzal, hogy valaki, egy személy ül benne, lentről nem gondoltak. Nagy tárgyak ismeretesek, de mindegyiknek mások az arányai. Ami ilyen széles, az ahhoz mérten magas is. Valaki óvatosan kinyújtja a kezét, hogy a csillogó, átlátszó felszínt megérintse, s ekkor tudomást kell venni a pilótáról, mert felcsattan:

– Ne nyúljanak hozzá!

Enyhe sértődöttség alakul ki. Elolvad a repülő, ha megfogják. Elhanyagolták a kézmosást, mielőtt a mezőre mentek kapálni. Úrigyerek.

Az ellenségesség csírájában elhal. A pilóta előrelép, és kisfiús öltözéke és kinézete ellenében tekintélyes bariton hangon megszólal:

– Jó napot kívánok! Szalvay Péter vitorlázórepülő vagyok. Ne haragudjanak, de ha a dekket megfogják, rajta marad a kéznyom, és a por átlátszatlanná csiszolja. Órákig szoktuk fogkrémmel polírozni...

És szívélyes, és beszél, és mindent megmutat. Mérhetetlen, magabiztos tudás árad belőle, égi lovas. Csiszolt mondatokban gördül belőle az

ismeret, nem először csinálja. Elszórtan ismeretlen szavakat használ, de mutogat is hozzá, így nem zavaró a beszéde. Műszerek, titokzatos skálákkal. A nevezetes kellék: a botkormány. A légcsavar mellett a másik tárgy, amelytől egy szárnyas szerkezet repülőszámba megy. Igen, megfoghatják. Könnyű mozgás, billegő, fehér felületek a gép szárnyán és farkán. Egy nedves párna a hevederek között: a mentőernyő. Ó, nagyon ritkán. De már előfordult, és jó, hogy van. Nem, a pilóta még nem. Motor egyáltalán nincs a gépben, a légkörtani tudás pótolja. Hogyne, sokat bizony, egy jó pilóta holtig tanul, hehehe. Akarnak beleülni? Ó, de kedves; dehogy. Jaj, dehogy, nem attól félnek, hogy felszáll, de mégis... Végre nagy szabódás után egy hordónyi fiatalember minden tölgyfatörzs vastagságú izmát megfeszítve belemászik, a pilóta eligazgatja a hevedereket, majd lecsukja a kabint, és a vállalkozó szellemű férfiú vöröslő izgalomban, révülten markolja a botot, fogásának erejéből a pilóta száz kilométere kitelne. Aztán üdvözülten kimászik, és nem nevetség, hanem tisztelet fogadja. Egy életen át lesz mit mondania, ha repülős kerül a közelébe. Főúri adományban részesült, még vár egy percet, aztán sörre fogják meghívni, több időt néki nem kell itt eltöltenie.

Lassan fogyatkozik a tömeg, csoporttá, majd néhány emberré; végre az asszony marad és a férje, a kapával. Ők is láttak repülőt. Negyvennégyben esett le, ott túl van a kereszt. Szűkre szabott szavak, ódon, mohlepte rémség idő szívta váza. A pilóta bizonyosan ügyesebben mondaná el, bár nem élt még akkor talán az apja se. Abból az ezer szóból, amit az öreg paraszt egy életen át használ, kitelik egy régi kor kegyetlen balladája. Megzendülnek a szavak, és sötét varázslattal szembeszegülnek napfénnyel, diadallal, fiatalsággal, tudással. A pilóta kihúzza magát, föléhajol a parasztnak, és a régi időknek. De alkonyodni kezd, és most az asszony szólal meg, egyszerűen és melegen, ahogy az anyák szoktak. Bizony, fel kell venni azt a pulóvert, rég kihűlt a verejték. Hiába az edzettség. Könnyű szellő hintázik, virágot morzsolgat a bokájuknál. Fel sem vetődik, hogy maga az öreg rövid ujjú ingben van; bőrének fakérge nem fázik. Ő egy a tájjal, ezzel a mezővel itt, és nem előkelő vendég.

Igen, meg lehet válogatni, hogy hova száll le az ember; a pilóta is kinézett magának néhány terepet. Igen, kétségkívül így hívják a búzát, lucernát, kukoricást, mustárföldet. Mint a katonák. Először a szomszéd faluba akart szállni, a zöld templomosba. Föntről nem is látszik, milyen szakadékos vízmosások, mekkora erdők férnek el az öt kilométeren. Nem, az öreg még nem volt a szomszéd faluban, ejnye na, hogy is hívják. Amióta az eszét tudta, itt élt. Háborúba ugyan elvitték, de nem tudja, hol járt: zárt vagonban napokig fuvarozták őket, már csak ketten vannak a komájával.

Nincs már meg a keresztfiú se, az éppen ott maradt, a fagyos, idegen pusztaságon, még keresztje sincs. Ő hazafelé szökésben jött, elkerülte a városokat. Más világot talált; mire újra szépszoknyát vettek a lányok, ő már nem gusztálta őket. Szemöldökének eresze alól tűnődve az alkonypírba néz, a bíbor megcsillan a szemén. Kapált és szántott, amióta az eszét tudja. Oszt él. Él.

A csillagok fényénél hazapályáznak. Félni fog az a gyerek! Ugyan, mi a fenétől félne, itt kinn, a mezőn? Fázni fog az a gyerek. Hát, bégyühet alunni, ha gondolja... Vagy kaphat egy pokrócot, a harmadik házba dobja be reggel. Oszt van szakmája is? Sokat kell fizetni ezér' a dologér'? Mekkora onnan a magasból a tehén? Hogy ingyen... Naaaa. Azért én bele nem ülnék. Jó nekem itt, a földön, arra születtem. Mindenkinek a maga sorsa. Vannak ittend is tanult emberek, a faluban; éppen megvónánk nélkülük... Nagy tudomány az a repülés, de ölnek vele, megenni meg nem lehet... Utasszállítás? Hát, lehet, lehet...

A pilóta álmatlan. A pokróc szúr, és erős szalmaillata van, a mezőn biztosabb volna, a gép mellett, mint az ismeretlen neszektől deszkafallal elválasztva. Végül is az öreg dolgozik azért, hogy ő repülhessen; s néki kutya kötelessége volna őt meg- és legyőzni a fene nagy tudással; de nem lehet az ilyeneket. Nekik az a sorsuk, hogy kapáljanak. Mondhat az ember, amit akar. Suhanunk a napfényben, tíz perc alatt átszállunk egy-egy egész világ felett; most meg, itt a fészerben, a sötétben szégyenkezünk, no nézd csak...

1988. 12. 01.